

ELŐFIZETÉSI ÁR:
Egész évre 6 korona.
Egyre tíz évre 60. —

MEGJELENIK HETENKÉNT EGYSZER:
pénteken és minden törvényhatósági bizottsági közgyűlést megelőző és követő napon.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓNYIVAL
Városi nyomda.
Ide küldendők a kéziratok és előfizetési díjak.

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Főszerkesztő: **VECSEY IMRE.** * Felelős szerkesztő: **KONCZ ÁKOS.**

Kiadótulajdonos: **A VÁROSI NYOMDA.**

Községi kölcsönök.

Írta: **Gaszner Géza.**

A folyton fejlődő városi élet új meg új igényeket támaszt; a városokban összetömörülő embercsoportoknak meg vannak a maguk egész természetes életszükségei, lelkiükben és anyagiakban egyaránt; iskolák, templomok; kövezet, csatornázás, világítás; közhatalok és intézetek czélszerű elhelyezése; kórházak, szegényházak; vágóhidak, piacok, árucsernokok; katonai építmények és minden más, amit magunk körül naponként fejlődni, növekedni látunk.

Ezek a szükségletek hozták magukkal az adósságszűcsinálást; amit csak növelt az a körülmény, hogy az államhatalom nagyon sok olyan létesítménynek a megvalósítását, ami tisztán és teljesen államcélokat szolgál, a városok nyakába tolt; sőt versenyt keltett azok között, pl. egy-egy királyi táblának, egy kaszárnyának stb. megépítése körül; hogy ez káros a városokra, káros esetleg az államecélokra, az elől a gondolkodó ember nem zárkozhatik el; hogy az állambudget szempontjából egyenest súlyos sérlemeket szenvedünk ott, hogy a közös kincstári építkezések az osztrák területeken történnék s hogy a magyar területeken alig van kincstári építési kaszárnya vagy katonai intézet: azt csak mellékesen említem meg.

Ezek a községi alkotások emeltek fel az adósságokat, amelyek pl. Debreczenben 1903. év végén 9.750.000 koronát tesznek ki.

Nem közömbös az összeg nagyságára való tekintettel már most, hogy mily kamatu kölcsönök azok, amelyekből ez adósságok fedezetnek.

Ha elővesszük a bécsi tőzsde árfolyamlapját, úgy találjuk, hogy jegyzve vannak benne kisebb tartományok (Görs, Kraina) által felvett kölcsönkötvények; sőt kisebb városoknak a kölcsönei is (mint Aussig, Schmiechow, Teplitz, Zára), amelyek jobbra 4%-os kötvények; egészen eltekintek a Bécs, Brünn és Gráz városok igazán első rangú, szintén jegyzett kölcsönkötvényeitől; ez osztrák városok 4%-ot fizetnek a kölcsönvételeik után.

Magyar városaink közül csak kettő kísérte meg, hogy adósságait nyilvános kölcsön útján szerrt pénzből fedezze; Szeged, (1880. évi 20. t.-czikk és 1881. évi 31. t.-cz. alapján engedélyezett) a Tisza-Szegedi sorsjegy kölcsön útján; Budapest a rakpart és egyéb létesítmények czéjából engedélyezett (1870. évi 10. t.-cz.) magyar nyereségy kölcsön útján; mondanom sem kell, hogy a sorsjegyre alapozott hitellelítés a leghazárdabb, legdrágább, legsúlyosabb kölcsöntípus; ez a kettő tehát szomorú pénzügyi emléke mind a két magyar városnak; elfogadható kölcsönök már a Budapest fővárosnak törvényhozásiilag bélyeg- és adómentességben készített azon 100 millió koronás kölcsöne, melyet az 1896. évi 17. t.-cz. engedélyez részére és amelyből a főváros növekedő hitelszükségletét ma is ellátja; ez egy 4%-os kölcsön, amely azonban ténylegesen valamivel drágább, azon oknál fogva, mert a kötvényekért nem a névszerinti, hanem az árfolyam szerinti értéket (ez idő szerint 99%-ot) kap a főváros.

Az volna most már a kérdés; hogy a magyar városoknak czél és ökszerű volna-e ilyen uton ellátítani, illetve ellátni a hitelszükségletüket, igen vagy nem.

Tudvalevő dolog, hogy a községi kölcsön a községi törvény szerint belügyminiszteri, illetve vármegyei jóváhagyás után vehető fel; ez utóbbiktól teljesen eltekintek és csak a törvényhatóság joggal felruházott városok hitelszükségletét tekintem olyannak, ami nyilvános jegyzés után való fedezésre, a szükséglet összeg nagyságánál fogva alkalmas; nincs semmi akadály annak, hogy a törvényhatóság, körvonalozván a maga hitelszükségletét és megnyerve a belügyminiszteri engedélyt a kölcsön felvételére: azt nyilvános hitelművellet útján kísérte meg beszerezni.

De, foltve, hogy a kölcsönügyletnek ily módon való lebonyolításához — amint azt a főváros megkapta — más, jól adminisztrált város is megkapná, nemcsak a belügyminiszteri engedelmet, hanem az adó- és illetékfedezményt is; maga volna ezzel a legnagyobb mértékben megűsűve; teljességgel nem tudnák, hogy mit csinálnak vele; mert ami most következik, a kölcsön tényleges felvétele, a kölcsönkötvények kibocsátása és azok eladása által: az egy olyan egészen különleges bankári művelet volna, amelynek sikeres megoldására teljesen hiányoznának az emberei és az eszközei.

Következnek ugyanis a kölcsönkötvények értékesítése; és ez a bankári művelet volna az, amelyvel a vidéki városok megbirkózni, amelyivel élni nem tudnának, kivéve talán a szász és a nyugati német kulturával bíró városokat; ez az a pont, amelyen az ország legmagyarabb vidékeinek a pénzügyintézeti sajátosság gyámoltalansággal nem tudják magukat áttenni és jelzölöns kölcsönzölvetüket az önálló záloglevél kibocsátás egyedül helyes és biztos alapjára megépíteni, sajnos, nem képesek; így esik meg, hogy szász és oláh intézetek fényesen prosperálnak a kibocsátmányaikkal és szolgálnak vele egy esetleg veszedelmes nemzetiségi gazdaságpolitikát, a legmagyarabb vidékek erőteljes pénzügyintézeti pedig vagy nem tudják, vagy nem akarják kihasználni azokat a gazdasági előforrásokat, amelyeket számukra a magyar záloglevél törvény nyitva tart.

Visszartérek azonban a tárgyra, a városi kötvények értékesítésére; tegyük fel, hogy lesz olyan város, amelynek az adminisztrációjában meg lesz a bankári fogékonyság a kötvények elhelyezésére; hiszen ez alatt a nagyon komplikált fogalom alatt mindössze bizonyos czég- és nyelvismeret, tőzsde-technikai tudás, egy utazó koffer és vállalkozói szellem kell; ha ezek megvannak, a kötvények értékesítése is megűsű; amint meglett a főváros kölcsönénél, ahol a kölcsön kibocsátását maga a fővárosi tőke jegyezte.

Addig azonban, amíg vidéki városaink ezt maguk is megtehetik, addig nagyon sok víz le fog folyni a szőke Dunán; az adott viszonyok között tehát városainknak nem volna helyes kölcsönzölvetüket nyilvános hitelművellet útján ellátni.

Ezen önálló értékesítés helyett a kötvényeknek felmerült a terve egy olyan központi bank felállításának, amely egyedül és kizárólag ilyen városi kölcsönkötvények értékesítésével foglalkoznék; ez a terv alapján halva született; a bank tőkéjét ugyanis maguknak a városoknak kellene, hogy ősszedjék; miből adnának össze a mi városaink 15 — 20 millió koronát, ami egy ilyen vállalathoz legalább szükséges volna? Erre a városokat megnyerni egyszerűen lehetetlen volna; a rendkívül magas költség, ami egy ilyen központi bank föntartásává járna, előreláthatólag a legcsekélyebb kamatozta-

tását tenné lehetővé a befektetett összegnek; ezzel szemben a városok viselnék még az üzleti kockázatot is, ami mindig és mindenütt meg van; így nagy kölcsöntételnek a felvétele a kedvező pénzügyi helyzet alkalmas pillanatainak a kellő kiaknázásától függ; ilyen pillanatokért, amelyek ugyan a mindennapi életben hetekig-hónapokig tartanak, állandóan üzemben tartani egy óriási, drága szervezetet, egy bankot: nem volna gazdaságilag indokolt és helyes gondolat.

A mi gazdasági életünknek, nemzetgyógyosodásunk gyarapodásának nagyon-nagyon sok időre van még szükségére, hogy községyi szükségleteink fedezését hazai vagy éppen a muncipiumok lakosságának saját tőkekezszeléből elláthassuk; ehhez sok és alapos, intenzív, okos és becstelens munkálkodás kell, mezőgazdaságban, iparban, kereskedelemben egyaránt; ezek pedig — valljuk meg — nálunk nem nagyon elemei a közéletnek.

A Kossuth-szobor helye.

Írta: Calamus dr.

Hosszu évek múltán, hogy megvalósuláshoz közeleg a debreczeni Kossuth-szobor is, fölvetődik az a kérdés: hová állítsa a város Kossuth-szobrát? Annnyira fontos a hely kiválasztása e tekintetben, hogy csakis úgy és akkor lehet beszélni művészi szempontokról, ha kellő művészi érzékel van megállapítva a város azon pontja, ahová Kossuth alakja oda állítaték.

Ebben a tekintetben Kossuth Lajosnak olyan nevezetes helyhez van kapcsolva Debreczenben volt szerepe, hogy maga ez a körülmény már eleve és elvitázhatatlan kijelöli a szobor állását: a nagytemplom előtt.

A debreczeni református nagytemplom volt színhelye az 1849-iki magyar országgyűlés legemlékezetesebb ülésének és a nagytemplom környezetének, főképen az előtte elterülő tágas nagy térségnek a történelmi múlt megadja rendeltetését: itt álljon Kossuth-szobra.

Művészi hatás szempontjából a templom előtt levő tér közepére állítandó Kossuth-szobor megfelelő keretéhez a környezetet ki kell képezni, mert az több tekintetben szabályozásra szorul. Itt kerül elő a Csapó-utca elején kiszögellő ugynevezett Stenczinger-ház eltávolításának régén által fontos kérdése is, amelynek kapcsolatos megoldásával, e régi és díszletes ház elbontása után egy egészen szabályos, négyzetesületű tér alakul ki a nagytemplom előtt, amely ugyan az eddigi piac-rendezés mellett csak egy kiszélesedett utvonalként látszik, de a Stenczinger-ház eltávolításával önként kiadja magát, mert első tekintetre is különállónak fog mutatkozni a városháza felől a templomig nyúló széles utcától, mivel annak most meglevő fásai szinte szabálytalanul fognak beynyúlni a templom tágas térségébe.

A Stenczinger-ház kisajátításán és az ezt követő elbontásán kívül a tér szimmetrikus rendezése egyik föltétele, hogy a nagytemplom előtt kezdődő jelenlegi — nem is nagyon sajnálható — fasor a Csapó-utca elejéig, illetve a Bika-szállodáig eltávolíttassék, úgy, hogy a piaci sétány tulajdonképpen csak ott kezdődjék, ahol a tér mellett a Piac-utca kezdődik: a Csapó-utca torkolatánál; az ekként nyert tágas térségre, a nagytemplom előtt egy Szimmetrikus négyzetesületű, négy sarkán bejáróval ellátott park alakíttassék, amelynek néhány kiképzett sétánytűtje közt, középén — de egyuttal az egész térség közepén is — állna Kossuth Lajos szobra.

Az utcarendezés költsége a park alakításán kívül két rendbeli kiadásban fog a város terhére nehezedni. Ezek egyike a közvetésmináltás, amennyiben a fasor és a mostani fókocsiút helyén (körülbelül a száz év előtti híres fahíd fekvése területén) lenne a város fötérnyek kizárólag díszére az alakítandó tómpa négyzetesületű park, tehát a kocsiközlekedés a tér közepéről megosztassék annak jobb- és balfelére a helyi vasút vonala mellé, egyik oldalán a kereskedelmi iskola épülete előtt, Péterfia-utca felé, a másik oldalán a Bika-szállodától az aszfaltjárda mellett most is meglevő közvetés területen Hatvan-utca felé. Ezen kocsinálts vonalait kellene ellátni jobbminőségű kocszka-kövel. A másik kiadás lenne a helyi vasút e területen haránt-irányban átvonuló sínpárjának áthelyezése, a tér közepére illeszkedő park kerítése mellé, jobb- és bal oldalán és a park déli részénél a mostani helyett egy átvágó-összekötő vonal lerakása. Úgy ezen közvetsi kiadások, mint a sinek áthelyezése nem kerülnek oly sokba, hogy egy annyira fontos és szükséges kérdésnél, miat a Kossuth-szobor elhelyezése és a nagytemplom térségének szabályozása, néhány ezer koronára, a Stenczinger-ház kisajátításának elengedhetetlen költség tétele mellett szűkmarkulag ne volna köteleesség áldozni. Hiszen városrendezésre, főleg pedig városépítésre Debreczen még alig áldozott eddig, minden sok százezer kiadására mellett, azt az

alkalma t tehát, hogy egy igazán impozáns térség szemek nagyon tet szetés képt — Kossuth Lajos szobrával — elővárásoljuk Debreczen híres piacára, nem szabad semmiképen elszalasztani és bűn volna költségkímélésből elmulasztani.

A tér közepére helyezendő park szimmetrikus kiképzés mellett, négy tómpa szögletében való bejárattal és alacsony vaskerítéssel volna ellátandó, négy oldalán apró bokrok és virágágak között majdan idővel helyet adhatnak egy pár kisebb méretű mell-szobornak, amelyek harmonikusul illeszkednek a környezethez és például Mélysz, Dobozy, Komárom vagy Domokos Lajos, Debreczen múltjáról — ezt meg is érdemlik.

A tereprendezés vázlatos képe, könnyebb áttekinthetőség szempontjából lapunk mellékletén látható egyszerű rajzban, de amely azért a dolgot eléggé szemléltetővé teszi.

Az egész átalakítás költségei — röviden összefoglalva — tehát a Stenczinger-ház kisajátításán kívül, mint valami már a városnál úgy is elhatározott dolog, — állanak: következő kiadásokból, vasúti sinek áthelyezéséből és park-alakításból, amely utóbbi valóban olyan kiadás, amelyet sok más tekintetből is, nemhogy sajnálni, de nagyon óhajtni kell.

Végül az alakítandó teret, Debreczen történelmi nevezetességű nagytemploma előtt, díszes parkjával és szabályos utvonalaival, egy régibb sajnálatos mulasztást helyre-pótolva, Kalvintérnek kell elnevezni, mert ezen külön parkuszart térségnek, melyhez a piac elnevezésnek semmi köze, ez lesz igazi megilletve neve.

A népkönya érdekében.

Bübájos keleti mesében olvasom, hogy a Mindenható a teremtés óshónában sokáig habozott, hogy hová helyezze a *szerelem, részvét és könyörület virágát*.

Isteni szemével végigtekintett a paradicsom virágkelyeibein...de tovább ment...Az esthajnali csillag esengve kérte ragyogó keblére a hármias virágot, a nap bánatában sötét felhőkönnyet terített magára, a fölemle má nem csendült fel azon éjszaka s a himes pillangó kedvetlenül vonta össze csillogó szárnyait...

A négy folyam egyikének nefelejtessel borított partján állt az első emberpár...A világ első és legszebb asszonya átka-rolva tartotta az Embert, ki csak nem régen ébredt életre a semmiségből. Éva aranyoské selyem haja ráborult az első ember sötét fürtére. Nem szóltak, nem suttogtak a szerelem édes-bus nyelvén, hanem hallgattak, mert *szerettek*...

Isten látva a főséges képet, megnyitotta szívét és a felkelő nap sugaránál a hármias virágnak: a szeretetet, részvét és könyörületnek magvát beleültette az első emberpár szívébe...

És azóta évezredek multak el...Világok alakultak más világokká, a népek milliói váltakoztak életre, halálra; megifjodott erében, szellemben a megvénhedt, sok küzdelmet látott föld, vonaglott és győzött a szent Igazság a szerint, mint jök vagy risszak voltak az emberek, minden megváltozott, csak egy virág maradt érintetlenül, egy szent érzés maradt tisztán, üden a viharban: a szeretet által megszentelt részvét és könyörület virága.

Az emberi szív azóta kincs gyánátt őzri a szeretetet, ezt a jó Isten szíve közepéből kapott sугart...Ez az édes, kimondhatatlanul boldog érzésű hű maradt az ember szívéhez, és a milliók szíve hűen őzrite e drága adományt...

A világ nagy és megnevezhetetlen bűnei felett már suhogott volna az Isten ostora s talán a föld is megnyílt volna alantunk, ha a részvét, könyörület és szeretet nem ellensúlyozta volna bűneiket. A szeretet mentette meg a világot és rendületlenül konfessziója hitemnek, hogy mig e hármias érný gyökereken egyetlen szála meglesz az emberi szíven, nem lesz teljesen sötét e földi élet sohasem...

A szeretet olyan, mint a nap, szükség van arra mindig és mindenkor... Különösen szükségük van arra a szenvedőknek, éhezőknek és a sors vihára által megtéptet lelkeknek, kiknek igazi siralomvölgye a föld s csilagtalan éjszakákon hullajtják könyökeiket...Szükség van a cselekvő, a részvétből fakadó, könyörülő szeretetre, nehogy lerokadvá a fájdalom terhe és éhség rettentő hatalma által, megátokozák az órat, melyben nyomorra és éhségre születtek.

Szegények mindig lesznek köztetek! mondja a világ Megváltója... Az isteni jóslat bevált, mert tereng gyűlne össze most is a könyökből és millió embernek lelke hasonló a

letarolt mezőhöz, melyen nem nyílik az életboldogságnak egyetlen fűszála sem... A sorcsapások, a betegség, a fekete nyomor ma is pusztítja az embereket s ha nem sietne segítségükre a kereszt, lépten-nyomon látnánk az emberiség nagy felének szertelődését.

Ennek a szeretetnek nevében fordulok a tél közeledtére Debreczen sz. kir. város nagy közönséghez... Teszem ezt hittel, reményvel és bizalommal... Teszem ezt most, midőn meg akarjuk nyitni a szent ünnep előtt a szegények és éhezők mehets-várát: a *népkönyhát*. Elsőve, kérve-kérem a nemessziveket, hogy támogatassák nagy munkájában, az ember-szeretet fenséges nevében a *nemes város tanácsát, a népkönyhát vezető jóteknony főegyletet*...

Nem a munkátlank, nem a dologkerülők életét akarjuk megkönnyíteni a népkönyhával, hanem az igazi szegényeknek könnyíteni. Azokon a becsületes szegényeken, azokon az árvaikon és vagyonatlan iskolás gyermekeken, kik részvevő szeretetünket hála-könyveiken kívül becsületességük által hálálják meg. Az igazi nyomort, a sorcsapások által szétvert szív fájdalmát akarjuk mi gyógyítani s a tél zord hidegében meleg élelt adni az arra érdemes szegénynek.

Debreczen sz. kir. város nagy közönsége sohasem zárta el szívét a szegények elől... Védelmébe vette mindenkori a szegényt, szerencsétlent és a sors által ostromzott embert... A debreczeni közönség szívében most is van szeretet... Ennek a boldogító, édes érzésnek nevében fordulok városunk tisztelt közönségéhez eső szavaimmal. Ha a szavaim gyöngék, appellálok a szegények hála-könyveire és imádságukra, mely áldást hoz az éghez az adakozókra.

Adjunk, adakozzunk a népkönyha javára pénz és élelmszert, kinek mi könnyebb... Adományokat a népkönyha javára átvész *Szűcs Kálmán*, főegyleti pénztáros ur.

Koncz Ákos,
növegyelői titkár.

Városok rendezése és kultur-politikánk.

A nemzet történetírója feljegyezte, hogy az itt meglepetéssel és nagy népelem nem volt érteke a város iránt. Nem szerette a várost, kényelmetlenül érezték magukat annak falai között, az ő életük a pusztán volt, a végtelenen eltérülő zöld róna, melyben lábás jószágukat nevelve szabadon száguldhattak.

Ez az idegenkedés a városi életlők kényeszeriette Árpád-házbéli királyaink arra, hogy külföldieket telepítsenek oly küszöbtelekre, hogy városokat építsenek, azt védő bástyákkal foglalják körül, azokon belül pedig folytassák azokat a mesterségeket, melyeket ősi otthonukban gyakoroltak. A telepítésnek természetes következzése volt, hogy a települők széles alapon önkormányzati jogot nyertek, annak útjain alatt nemcsak saját anyanyelvüket és szokásaikat tartották meg, de még ahhoz is joguk, hogy a magyar ember elfilthatták attól, hogy a városukban leteljen, házat építsen. Ezt a jogukat ki is használták és így nem csodálkoztunk, hogy városaink polgársága a fejujabb korig német volt és hogy a magyar elem megmaradt a mezővárosok, falvak és puszták alacsony háza között, hogy ősei szokásait követe, a mezőgazdaság tisztaságát foglalkozást üzze.

Ma már megváltozott a helyzet. A városok lebontották kőrfalaikat és a vidék népfilősége betéjük tödül, hogy ott munkát és meglehetést találjon.

Ennek az áramlatnak kell tulajdonítanunk, hogy ma már idegen telepítés nélkül is a magyar faj képességét mutat saját erejéből is széles előáradó falvát városokká kifejeztesen s azokban a városi élet összes kényelmei berendezéseit fokozatosan meghonosították.

Ennek a kialakulásnak munkáját fölötté megkönnyíti, hogy ezeket a kibontakozó városokat nem korlátozzák sem a város fejlődését fojtogató falvak, sem a köréjük szellemének lehelletét őrítő zug utcák. A magyar jellem nyíltságának megfelelő széles, egyenes utcázarok alkalmassá arra, hogy azokból a város tengerlyét képező sugárutakat alkossunk; a vásárterek, melyeken a kirakóvásárt tartják, más is kialakuló terek, melyeken díszes formákban soraközik egymás mellett a templom, a városháza, az iskola a helyi takarékpénztár, a szálló és a kaszinó. A városnak már is városi jellegét ad az aszfaltjáró és a villanyvilágítás, vízvezetékét pótolja az őrzi kut, mely hódító utján mind egyre jobban terjed el az alföldön.

De nemcsak a város széplő, nemcsak a boltírkakotak sora élénkíti a várost, hanem annak társadalmi is művelődésnek indult. A régi

élet kopogó csizmás cziviseivel eltűnőben van, a legkisebb város elkezője már városi jellegét öit, abban el-nemlál az ősi duhajkodás. A civilizáció folytatja hódító utját. Az ár által elcsodort kódarab, a vele együtt sodort kötekek között csi-zöldül, kerékké lesz; így veszteli el szülgelteséget lassan-lassan a város népe, vendéglőiben, kávéháziban a sima aszfaltban nem lehet többé helye az izléstelenségnek. Majdnem minden városnak van már lapja s a tejrús asszony az álmoskönyv helyett már a krajczáros újságot olvassa, midőn szerkeivel az utcán végig dőcög. Valóban emondhatjuk, hogy már mi is, kik a mult század második felének vagyunk születők, szintén elmaradottnak érezzük magunkat, ha visszagondolunk, mily bagariásragu volt a városi élet csak negyven év előtt és mily előkelőnek indult ma az új renaissance kor-zakában.

Csakogy vontatottan, csakogy lassan halad ez a fejlődés méris. Városainknak gyorsabb időpóban kellene fejlődniök, mert városainkra a nemzetnek szüksége van. Nincs civilizáció, nincs haladás a városi élet fejlődése nélkül. Város ad otthon a társadalmi közéletnek, a tudományak, a művészeteknek, a műveltségnek, az izlésnek. Iparélet, nemzeti kereskedelem nem fejlődhetnek nemzeti szellem által áthatott város nélkül.

A város még mindig terjedősen lapul el óriás belterületén. A házak homlokzata rendesen keskeny, feleslegesodó túzfalával szorult. Annál mélyebb az udvar, mely az urbéri házhelyek méreteivel hosszu szalagként húzódik befele és magába foglalja a kamrát, az istállót, a kerestebé épített pajtát, azontul pedig a zöldséges kert és a gyümölcsös nyulik el. Ha a tulajdonos építkezni akar, kellelüljön is kénytelen az udvaron építkezni, lakóháza alakítja tehát az istállót, a pajtát, de nem jut eszébe utcai homozát kihalítani, kiépíteni, újra emeletet rakni; mert már uri gőgje nem engedné meg, hogy vele egy házában, egy földi alatt libatunkodjék a "lakó". A házon belül látjuk az átmenet korszakát megvirtozni. A régi becsületes mások tilak és tányérok mellett, melyek oly gazdagok a magyar művészet motívumával, mir ott étkelenkedik a cseh porcellán izléstelen tarkaságban. Benn a régi iratlád, nehéz pohárszékét már felváltotta a fúrros fényezett puha faszekrény. Vízitri munka, reped és pattog. A régi ábapozót és a kamukávszemat a bécsi rupeg váltotta fel, melyen szerencsésen adott túl a szemérmésen külföldi házáól. A szoba festve van már, de a padló még rendesen vert anyag. A társadalmi életlen is még mindig megéri az ő kor. A kocsmák élet hangosságá még eldúrja, hogy odabenn szivar és fekete kávé melege a kártyát forgatja a czivis, akinek már terbére van az ekeszvar, de szellemi élvezetekre még képtelen. A vándorszíniészet is nem a magyar költészet nemét hordja széjél, hanem a franciaia festett muzaa érzékiség. Ha a régi haladunk a főtvezén, az emeletes házak között a galgályór aszfaltján bármely oldalukozba bepillantva, még ott látjuk a város szemetéjét, megneveltem szennyét, rokkant viskót, és állapotban leledő népet.

Ennek a lassú átalakulásnak, mondjuk egy, hogy lassu fejlődésnek szeretnénk erősebb lökést adni. Tudjuk, hogy nem utánozhatjuk Amerikát, ahol előbb hasiáják ki az utcát, parcellázzák a házhelyeket, kijelölik a középítkezések területét, elvégzik a csatornázást, lerakják a vízvezeték csöveit, a gáz- és villanyvezeték, kikövezik az utcát, elkészítik a galgályórát... és csak azután engedik a területre beözönlöni a magánvillaközist, hogy építkezését az előirt formák szerint elkezdje.

De ha nem is dolgozhatunk ily nagy arányokban, a város igazgatásának mégis meg kell határoli a város belterületét, melyet szabályozott utcazaroval modern városi kék fejlesztene, melyen belül érvényesíteni akarja a higiénikus és kényelmi berendezéseket, a csatornázást, a vízvezeték, a villanyüzelt és a kövezett utcáit. El kell rendelnie, hogy ezen a területen belül csak a szabályozott utcazaroval, csakis emeletesen, csakis túzfalal, csakis egymáshoz tapadó házfalakkal, benső közők mellőzésevel szabad építeni és az építkezésnek szigoruan ragaszkodnia kell nem az építészeti stíly, hanem a szobák magassága szerint az előirt normához.

Nem kívánunk ezen az építkezés rendjét szabályozó intézkedések nélkül talássa menni. Jól tudjuk, hogy el nem rendelhető a márványlépcső, a keramtkövezet, fűrdőszoba, fűragott kőből emelt parkányzat, de elilthető a fouott kémény, a nem nyitható ablak, a bubos kemence, az agyagpadló, a nyitott tüzhely s a kávis kut.

Egy ilyen építészeti rendszert szabályzattal azonban csak fél munkát végeznénk, mert vagy papíron maradna ez a rendelkezés, mint sok más üdvös elhatározás, vagy pedig, ami enél is rosszabb, kiséjajították a magyar elem fölött a ház földelét és az idegenek beelőzését mozdítanók elő és ami saját vérünk vagy földmifutatók, vagy a pusztán anyai életébe szoritók ki. Nem kérünk többet, csak annyit, hogy akkor, midőn a város társadalmi már kinőt a paraszt ködmeblő, annak polgári ruházatot adjunk, mert ha anélkül verkozódnók ki ruházatból, akkor az

orvoszerrel ölnök meg a gyógyulásra alkalmas organizmust. Ha a város-élet regenerációjának eszközeit akarjuk megteremteni, akkor először is az érvényben levő törvényt kell megváltoztatni. Valóban érthetően, hogy 1870 óta, midőn az első községi törvény meghoztatott, a törvényhozás többé figyelmet nem fordított a városi élet fejlődésére. Képtelenség, hogy a rendezett tanácsú város egészen a községi törvény rendelkezése alatt áll és mindenben az alispán és a törvényhatósági közgyűlés gyám-
kodó hatalmát szenvedje. Avagy nem vette-e vissza a városok kialakulását az a rendelkezés, mely a mezővárosokat egyszerűen eltörölte és azokat a községek közé sorolta?

A város társadalmi élete más mint a községé. A városi igazgatásnak sokkal finomabb idegszállai vannak, mint a járási igazgatásnak. A vármegyének, a járásnak községi vannak és lakossága van, de nincs társadalmi, melyben bár megosztott munkakörben, az egyes szervek kölcsönös egymásra való hatásukban az egyiket ért hátrányt az egész szervezet megéri.

A megalkotandó törvényben szélesebb alapon kell kialakítani a város örendelkezési jogát. A város, ha feljóni akar, vagy akit körül-
vennek tanítókkal, mesterekkel: abból önálló ember nem fog fejlődni soha. Így van ez a társadalmi organizmusokkal is. Aki megszkotta, hogy járszolgálon vezessék, elszedül, ha észrevessz, hogy kötelekét levágták. A vármegyei önkormányzó testület sohasem képes egy rendezett tanácsú város szemléibe annyira behátni, hogy annak munkásságát irányítsa. A törvényhatósági városok társadalmi igazgatása is tapintatos vezetést igényel, igen sokszor semmisen látszó kis kérdések is izgalomba hozzák a város társadalmát.

Azért a várost a szabad cselekvésben benítő felügyelet helyett inkább tartjuk helyénvalónak a serkentő, a buzdító felügyeletet, mely a városnak eszméket ad, és megjelöli utját az eszmék megvalósulásának. Az országos igazgatásnak széles mezőjében kell hozzá látni a városok várossá fejlesztésének munkájához. Előttünk állanak a községességi követelmények, a csatornázás és a vízvezeték, a közforgalmi igények követtét utat és gyalogjárót követelnek a rendezési igények pedig világított, szervezett türendőrséget, a társadalmi igények színházat, kaszinót, köznyilvános intézményeket, nyilvános sétateret és kerteket. E mellett számolni kell a város végleges szabályozási tervének elkészítésével. Ötletyszerűleg nem lehet város építeni. Meg kell állapítani a város belterületét, annak fő- és mellékutait, és azt a szabályt, hogy mely utcában mily házak, mily magásra építhetők.

Nagy feladat vár a várossa gazdasági élete kialakításában is, mert jövedelmi forrásaink melyítése nélkül a városok a hozzájuk fűzött követelményeknek megfelelni nem tudnak. A város nem akarjon csak adminisztrálni, hanem tanuljon meg gazdálkodni is. Tanulja meg, hogy azok a gazdasági üzemek, melyek a városnak ivóvizet, világító anyagot, közlekedési eszközöket, beszerzési piacokat biztosítanak, melyek a köztisztviselés érdekében vannak és a községességi szolgálják, mint a vágóhidak, közfürdők, szemétkioldások, nem arra valók, hogy azok a magánvállalkozás irányítsa polypcsipjait, mert a magánvállalkozás a maga hasznára dolgozik, és nem törődik sem a város, sem a községességi érdekével. Közös érdeke csak két tényezőnek lehet, s ez a város és annak lakossága.

De a város, mely tehérkpen századok mulasztásait vette át és egy emberöltőn belül akarja pótolni a mulasztásokat, nem képes berendezéseit a saját meglévő anyagi erejéből fedezni. Azért, amiért az apák századokon keresztül aludtak, több generációnak kell munkálkodnia virasztani. A városnak olesó pénze van szüksége, amelyből nemcsak középít-
mények létesíthetők, de mely a magánépítkezésnek is lendületet ad és annak gyors tempóban haladását biztosítja. A városnak akkor, midőn kilőti a városias alkutu házak építését, ezt nem rendőrkapitányi beavatkozással érheti el, hanem oly reális alapokon nyugvó pénzforrások megnyitása által, melyek a nyújtott segély fejében magát az objektumot elnyelésével nem fenyegetik.

Nem zárkózhattunk el annak sürgetésétől, hogy a városok czéltudatos fejlesztése czéljából a helygüi kormányzat a műszaki tudás minden ágazatával felszerelt városfejlesztő osztályt létesítsen, mely a város vezetőknek mindenben a kellő tájékoztatást megadja. Ennek az osztálynak kiégészítését képezné egy állandó városi muzeum vagy kiállítás, melyben a szemelő „ad oculos” látna, hogy a város fejlesztése érdekében mi az, ami kell és ami kell, az hogyan kell. Így intézmények létesítése által nem gazdálkodnának kalandos vállalkozók a város érdekében, nem kellene a városoknak a saját kárukon tanulniok és nem kellene ma lebontanunk azt, amit tagnap építettünk.

Helygüminiszterünk ígérteit tetti, hogy a városok rendezésével foglalkozni fog. Az itt felvetett eszmék a városok rendezésének kérdésével oly összefüggésben vannak, hogy azok nélkül a városok reformját

elképzelni sem tudjuk. Idejét látjuk, hogy az annyit tanácskozott városok polgármesterei jó előre álljanak elő ideikkal, s ne várjanak befejezett dolgokra.

Nagykölcson és beruházás.

Irta: Oberon.

Debreczen sz. kir. város haladása, emelkedése az utolsó harmincz év alatt személyesök. Századok mulasztásait pótolta az újabb nemzedék, mely a haladás zászlajára írt eszméket megértette. Ez a nemzedék dolgozott, fáradozott és a legtöbb esetben áldozatokat hozott a haladás érdekében, míg a város vezetői eszes fővel és jövőbe néző szemekkel munkálták a lakosság javát.

A haladás örök törvény, melynek hatalma alól nem vonhatja el magát sem az egyén, sem a város. Mert ha nem halad, stagnál, a nyugalom pedig, vagy jobban mondva: vesztégek, a pusztulás előjele. Ez a tudat indította a város modern szemléit vezetőit a fejlődés, haladás örök törvényének követésére és — bár nem egyszer — nagy áldozatokra kérték a város polgárságát, tudták, hogy alkotni csakis a polgárság áldozatkészségével és dús anyagi eszközökkel lehet.

A haladás fokozatos, örvendetes útján azonban újabb szükségleg merültek fel és a városi tanács már régen foglalkozott egy feleendő kölcson eszméjével. Évek óta, kutató szemekkel fürkészte a szükségleteket, mérlegelt, számított, számot vetett az évek gazdasági termelével, pénzügyi eredményeivel és csak azután állott a nagy nyilvánosság elé friss eszméivel. De most is csak a legszükségesebb alkotásokat javasolta a közgyűlésnek, melynek tagjai megszavazták a tizenhét millió koronás kölcson felvételt.

A közgyűlés a feleendő kölcson hovatordításáról is gondoskodott bölcsen és okos körültekintéssel. Első sorban konvertálja eddigi **kölcsonait 9.756.985** korona összegben. A megmaradó részt részint az azonnal megállapítandó szükségletek fedezésére fordítja, sőt már fordította, részben újabb közgyűlési határozatok meghozása után használja fel. Előbb megalkotja a feltétlenül szükséges dolgokat és csak azután azokat, melyeknek felépítése, megalkotása bár elsőrangú, de némi halasztást tűrő tervezet.

A felekezeteknek adandó iskolai segély 739.000 koronát tesz ki. Ne sajnálja ezen összeget senki az egyházzaktól és kultúrától, mert ez az emberek lelki műveltségében dús kamatokat ad.

Az iszapátlyalapon emelendő szegényházakra fordítandó 190.000 korona az élet küzdelmeiben lerokadt embereknek lesz igazi mentősvára.

A debreczen-pallag—nyíri vasuthoz adandó hozzájárulás 200.000 koronája gazdasági érdekeinkre lesz jótékony kihatással.

A csapattörház felépítésére szánt 160.000 korona régen tett ígératum beváltása.

A női klinika és bábaképző kibővítésére fordítandó 280.000 korona az egészségügyi fontos érdek védelme.

A siketnéma iskolára megszavazott 20.000 korona az emberiség legszerencsétlenebbjeinek gondozására lesz alkalmas.

Városi szegényházunkban ezennel több boldogult lehet hetyhetünk el a 40.000 korona befizetés felhasználásával.

A gazdasági ismételő iskola hivatása érdemes gazdaközönséget nevelni, éppen azért nyugodt lélekkel fordíthatunk ezen údvés czél elérésére 100.000 koronát.

Ezen létesítéseket a közgyűlés már meg is szavazta és az alapvető munkák megkezdődtek és folynak serényen.

A következő **alkotások** csakis újabb közgyűlési határozatok után lesznek megvalósítva:

Az általános csatornázás és vízvezeték 2.700.000 korona összeggel. Mindkettőre szükségünk van közegészségügyi nézőpontokból. Nezzünk szét a temetőben és meggyőződünk, hogy az a sok sírhalom visszavezethető községességi ügyünk tarthatatlan állapotára. Nagy áldozatot kíván a két mű, de ennek értéke mégis kisebb, mint azon áldozatok, kik a rossz levegő és rossz víz folytán halnak el olvasatlanul.

Utazánk közele is sok kívánni valót hagy hátra. Epen azért senki sem sokallhatja az ezen célra fordítandó 450,000 koronát.

A katona beszállásolás rendezésére szánt 60,000 korona nagy tehertől és sok kellemetlenségtől fogja megmenteni a polgárságot, mert ok tudják legjobban, hogy mily sok kárt okozott eddig ezen kérdés rendezetlen volta.

A felvendő költségnél 500,000 korona **városház-építésre** van szánva. Valljuk meg, hogy erre nagy szükségünk van. **Debrecent** megilleti egy díszes székház, de ettől eltekintve mindenki láthatja, hogy közigazgatásunk szerzte van szörva bérelt épületekben. A hivatali helyiségek szűkek, a közönség egy ügyben kénytelen ide-oda szaladgálni, közzgyűlési termünk nem terem, hanem izzasztó kemence télen-nyáron egyaránt.

Debrezen az északkelteti alföld irodalmi központja, de irodalmi és művészeti életének nincs egy otthona, hanem hol itt, hol amott talál vendégszerető hajlekra. Ennek építéséhez valószínűleg az állam is hozzájárul, épen azért meg kell ragadni az alkalmat a **kulturpalota** felépítésére, még pedig a város központjában.

A halottak birodalmának, ennek a néma köztársaságnak rendezésére is itt az idő, valamint a **kórház kibővítése** is észszerű terv már csak azért is, mert a legnagyobb valószínűség szerint a **harmadik egyemetet** az a város kapja meg, melynek legnagyobb és legmodernebbül berendezett kórháza lesz.

Iparunk átépítése, az ipari pályára készülő ifjak kiképzésére révén költéségnünk és épen azért az ezen célra szánt 150,000 korona összeg jól elhelyezett tőke lesz.

Mindenek alkotások végleges megvalósítása esetén **Debrezen** város beilleszkedik a modern városok közé. Igyekeznie kell azonban a legnagyobb gondossággal emelni jogvedelmének összegét nem polgárainak pótadóival való megterhelésével, hanem eddig nem eléggé kihasznált vagyonának okos forgatásával. Első sorban hasznosítsa a Hortobágyot, melynek földjében van az az erő, mely egyedül alkalmas arra, hogy a házipénztárnak dus jövedelmet hozzon a jövőben. Ha sikerül ezen kérdésnek rendezése, egy megújodott élet lesz városunkban. Bátoran tehát előre az erővel, az észszel, a jóakarattal és tudással és a siker nem marad el. Gáncs vagy kétes értékű dícsérté senkit se állítsen meg a város idvét czélzó munkában, mert csak a vállvetett, egymást megértő törekvésnek lehet áldásos eredménye.

A cigányokról.

Irta: Koncz Ákos.

A belügyminiszteriumban évek óta foglalkoznak a cigány kérdés megoldásának módzataival. Anket is volt már ez ügyben összehiva, ahol sok éltrevaló eszmét vetettek fel azok, akik a közigazgatás keretében bőséges tapasztalatokat szereztek a vándorló, sátoros cigányok felől. És bár égető ezen kérdés megoldása és bár évek óta foglalkoznak a sátoros cigányok megrendszabályozásával, mégsem haladunk előre, marad minden a régiében és engedjük garizálódni Faraó vadékeit.

Nap-nap mellett közlik a lapok a betöréseket, utónalásokat és gyilkosságokat, melyeket elkövetnek a sátoros cigányok. Ki tudná megmondani, hogy mennyi bűn terheli ezeken a műveletlen embereknek a lelkét? Lopásból, rablásból, betörésből, gyilkolásból él nagy részüik, nem alkalmazkodik semmiféle rendez, nem ismeri a törvényt, nomádok módjára bolyong, durva a lelke, még a nézése is kegyetlen. Adót nem fizet, a köztérhekhez nem járul, se vallása, se hazája. Szélfős sátorokból él a préját, erkölcsi érzéke nincs, nem dolgozik, csak rablott, loptott holmból él. Kijátsza a törvényt, megveti a jogrendet, vesélyeztetni a közbiztonságot, faluról-falura kóborog — ez a sátoros cigány.

Az idén különösen garizálódottak országzszerete. Raboltak, öltek, kegyetlenül gyilkoltak hol itt, hol amott. Garizálódások csak addig szünetel, míg a kormos banda egyik-másik feje néhéz börtönben szünelődik. De még akkor sem, mert a becsukottak helyé mások veszik át és folytatják garszagaikat. Ravasz, furfangos nép lévén, ezer meg ezer büntetttük maradt titokban és sokszor megtörténik, hogy évek mulva derül ki, hogy egyik-másik kegyetlenül végrehajtott gyilkosságnak végrehajtoi a sátorok alól kerültek ki.

Nem tudom elképzelni, hogy ez a hatalmas magyar állam ne tudna törvényadta hatalma alá hatjani néhány tizezernyi vad népet. Csak akarát, bátorság, erő és okos körültekintés kell megfektetésükre. Nem állítjuk

mi azt, hogy egyszerű sikerülni fog ennek keresztüllete, de a rendelkezésünkre álló eszközökkel képesek leszünk ezt a néhány ezer embert a jogrendbe szoktatni.

Sok, nagyon sok eszmét hallottunk és sok jobbnál jobb javaslatot olvastunk a cigányügy rendezéséről. A napokban is jelent meg egy kis füzetek, mely sok üdvös dolgot tartalmaz. És ennek dacára semmit sem teszünk, a kérdés megoldása nem halad előre. Ha egy-egy karaván borzalm tetteiről hallunk, a lapok hangzatos szavakkal írják le az elkövetett büntetett, a bűnösök kitűndőnek, egy-két évi börtönt, vagy fegyházat kapnak, enyhiből az egész. De azaz, hogy ennek a szaj, vad, erköletlen és hazátlan népnek lelkét megemtsünk, nem tördörünk, pedig nem szabad elhinnünk, hogy idők multával szép szóval, vagy kényzerszerzőkkel be ne illeszthetünk őket a törvény korlátaiba, a jogrendbe, becsületei és munkás életbe.

A kormány és közigazgatás feladata ezen kérdés rendezése. E két tényező megfektetheti e veszedelmes bandát. Erejével, hatalmával, a helyes bánásmóddal, ha kell, a törvény kerülhetetlen szigorussal, mert nincs joga senkinek a törvény hatalmát kijátszani, azaz szembe szállni és aki az állam, társadalom és erkölcs törvényeihez nem alkalmaz kodik, azt kényszeríteni kell arra, hogy meghajoljék a hatalom, tekintély és közöskséglet előtt.

Első sorban is össze kell írni a legfontosabban a sátoros cigányokat, mert meg vagyok győződve, hogy a rókú összeállított statisztika nem felel meg a valóságnak. Majdnem lehetetlenség ezeket az örök bolygókat összeírni, és mivel minden hatóságtól fének, nem is mondják meg az igazat családi állapotukról. Egy napon kellene tehát az egész országban eszközölni összeírásukat, talán így módon megkapnánk hiteles számukat.

Másodszorban meg kellene a sátoros cigányoknak titáni a 10-és szekértartást. Mindjárt nem mozoznának olyan szabadon és gatzettek elkövetése után nem menekülhetének olyan szaporán. Igaz, hogy ez a rendelkezés az emberi szabadságot korlátozná, de elvégre is kivételes intézkedés is jogosult, hol a szabadság a rendet vesélyezteteti és az emberek életére tör.

Az elvett ló és szekér elárverzetének, a befolyó pénzt azonban a sátoros cigány megkapná tetszés szerinti használatra, mint jogos tulajdonát azon kikötéssel azonban, hogy azon a pénzen vándorlás czéljából szekeret és lovat nem vásárolhat. Mivel pedig valószínű, hogy ismét beszerezzen vándorlásának eszközeit, így esetben ismét elvennie tőlük ezeket a közigazgatási hatóság, elárverezné és a befolyó pénzt az ő javukra egy pénztárbá helyezné. Lassan menne ez a lezerlés, de végre is a folytonos zaklatás azt eredményezte, hogy lelohada kóborlás kedvük és szenvedélyük.

Ezzel egyidejűleg, vagy előbb, ki kellene puhatolni a cigányok születési helyét és velük szemben ott a kényszertelepítést alkalmazni. Így aztán minden falunak, községnek, városnak lenne néhány cigány. Kezdetben természetesen az illető községnek kellene felülről gondoskodni, megilletésüket valahogyan, vagy községi adomány útján, vagy napszámba állítással biztosítani, egy kis házhelyet és építőanyagot adni, egyzóval a civilizálási utat egyengetni. Kezdetben talán egyik-másik községre nagy terhet róna ez az atyai gondoskodás, de a gyakorlati haszna meg volna, mert ha nem is azonnal, de idővel fildhöz ragasztna a vándorló cigányokat. Azért volna szükséges a cigányok szülőhelyükön telepíteni, mert illetőségük kinyomozása tengersok dolgot adna a közigazgatásnak. Amely város vagy község határában vagy területén született a vándor cigány, az lenne állandó lakóhelye.

Az így telepített cigányokat szoros felügyelet venne körül minden oldalról. Míg hozzá nem szokának a rendez, nem volna szabad nekik bejelentés nélkül távozni lakóhelyükről. Kötelesek volnának gyermekeiket iskolába járattni és ha ok nem akarnák, vagy a község gondnokának arról, hogy gyermekeit később valamelyes ipari oktatást nyernének. Amelyek telepített cigány család például két éven át becsületesen viselne magát és nem zavarná meg a rendet, az az állam pénzadománnyal jutalmazná meg. Ezen eljárással hozzá lehetne őket szoktatni az egy helyben lakáshoz, ha pedig teleptől észünk, mindannyozor visszavitetné a hatóság és megbüntetné kóborlás szándékáért.

Mivel pedig az államhatalomnak jogában áll a közvesélyes elemeket a törvényes eszközökkel megfektetni és ha szükséges, kivételes rendszabályok éltelbeletéséről is gondoskodni, azok ellenek, kik a nomád élet sanszarúságaitól kényszerítve, vagy gonosz erkölcsükkel követte a törvényes rendet utónalás, tolvajlás, rablás és gyilkossággal zavarnák — statáriumot hirdetne egy bizonyos időre. Még a cigányoknak is féltett kincse az élete és ha látna, hogy elkövetett gatzetteirek nem egy-két évi meleg fogságot és türheto ellátást kap, hanem akasztófát, bizonyára jobban meggondolná a garszok elkövetését.

Mint mondani szokták: itt a tizenkettő óra a vándor cigányok ügyének rendezése és igazán jótévesz lesznek azok a magyar földnek, de egyszersmind ennek a szerencsétlen népnek is, kik kiragadva őket a durvaság, piszok és a bűn mocsarából okos bánásmóddal, vagy a törvény és jogrend hatalmával bevezetik őket a társadalmi rend egészséges szervezetébe.

Hírek.

§ Személyi hír. Domahidy Elemér főispán hivatalos ügyben Budapestre utazott és a hét végén tér vissza székhelyére. — **Bézsér Károly** tiszteletbeli főjegyző, árszakségi elnök és tanácsnok, szabadság idejéről hazatért a múlt héten és ügyosztályának vezetését átvette.

§ Közigazgatási bizottsági ülés. Debreczen város közigazgatási bizottsága folyó hónap 5-én tartotta meg ülését Domahidy Elemér főispán elnöklésével. A szakelőadók bemutatták jelentéseiket, melyeknek felolvastása után különböző hatáskörébe tartozó ügyeket intézett el a bizottság.

§ A szervező bizottságból. A szervezeti szabályzat átdolgozására kiküldött bizottság a héten befejezte megbeszátását és **Domahidy Elemér** főispán elnöklésével behatárolt megalkotott a szervezeti szabályzat megjavításával. Annak idején közölni fogjuk a fontosabb módosításokat. Elnök főispán az utolsó ülés végén szíves szavakban emlekkézt meg a bizottság szorgalmas működéséről

— **Kinevezés.** Ó Felsőége csabai **Horváth János** huszár főhadnagy n. kir. testőrre nevezte ki.

* **Halálozás.** Sulyos csapás érte Hajdu Gyula ny. tanácsnokot, törvényhatósági bizottságnak tagját, József nevű fia hosszas szenvedés után fiatalágának legszébb korában elhunyt. A korán elkötözött ifju temetése ma délután lesz a csapó-utcai 27. sz. háztól. Adjon az ég a gyermekietk vesztett jó szülőknek enyhületet, az elhunytak pedig csöndes pihenést.

— **Szentpály Béni dr. kérelme. A Kletvalanban** időző **Szentpály Béni** dr. kérvényt küldött a városi tanácshoz, melyben felévi szabadságot kér a közügyektől. Kérelmét egy kevelandri orvos doktor bizonyítványával támogatja. A bizonyítvány szerint Szentpálynak déli éghajlata van szükséges. A legutóbb tartott közgyűlés már nem adta meg Szentpály Béni doktornak az előbb kért szabadságot sem, hanem megkérte a polgármestert, hogy amennyiben Szentpály Béni dr. november 1-ig nem jelentkezik szolgálatra, fizetését szüntesse be. Kovács József polgármester Szentpály Béni drt. K. Szalay Béla dr. tiszteletbeli ker. orvossal helyettesítette, ki tudásával és lelkesmeretes buzgósgával tölti be tisztjét.

— **Villamos vasut Debreczenben.** A helyi vasut elhatározta, hogy a helyi vasutat villamos üzemiűv változtatja át. A tanács az erre vonatkozó beadványt tegnap tartott ülésében foglalkozott és kebeléllő bizottságot küldött ki a tárgyalások megindítására. A bizottság tagjai: Vecsey Imre elnöklésével Magoss György, Körner Adolf, Aczél Géza és Debreczeni Jenő.

(:) **Csokonai szülőházának megvételé.** Már több ízben jeleztük, hogy Zoltai Lajos városi s. leveltárnok fardarthatlan kutatásai nyomán kiderítették, hogy Csokonai Vitéz Mihály nem a Bethlen-u. 3. sz. házában született, amely emléktáblával van megjelölve, hanem Hatvan-u. 23. sz. házában, mely a ker. és iparkamara tulajdonát képezi. A Csokonai Kör is meggyőződött erről és a közel jövőben áthelyezi az emléktáblát a Hatvan-utcai házra. A Csokonai Kör, hogy a nagy költő szülőházát az enyészettől megóvja, terjedelmes beadványt intézett a városi tanácshoz. A beadványban azt mondja a Csokonai Kör, hogy a nagy költő szülőházát vegye meg a város. A ház telke terjedelménél fogva éppen jó lenne a tervezett kulturpalota építésére, továbbá a városi muzeumot is el lehetne már most ott helyezni. Ha a város megvenné a házat, a Csokonai Kör visszatér a városnak a Bethlen-utcai házat és a vétel czéljához a ker. házalappá"-val 4500 koronával hozzájárul. A tanács a beadványt sürgős tárgyalás végett kladja a joggyűlési tárgyalásnak. úgy, hogy a beadvány már ebben a hóban tartandó közgyűlésen tárgyalható lesz. A város helyesen járna el, ha a telket megvenné. A kamara 72.000 koronánért hajlandó eladni a hóban várakozó, egyrészt a kegyeletnek adozók, meg különben is a központban olyan telek birtokba jut, melyet esetleg később nagyon drága orra vásárolhatnak meg.

§ **A juhartó gazdák figyelmébe.** A városi tanács a gazdasági bizottság véleményével egyezőleg elhatározta, hogy a Hortobágyinak az Árkus folyótúli részét az u. n. sertes földet az 1905. év január hó végéig kivételesen és minden innen a városra való következtetés nélkül juhlegeltetésre kladja és pedig darabonként 20 fillér legelőbér fizetése mellett; lidonidja azonban, hogy az így felszabott területre kizárólag csak kebreznai lakosoknak azon juhait mehetnek, melyek a nyár folyamán ott egeltek, idegeneknek a legeltetés semmi szin alatt nem engedtetik. Ezenkívül czélserzéségi szempontból juhlegeltetésre engedélyeztetik még a régebben a szű gulya legeltetésére használt föld is mintegy egyezer hold; erre nézve azonban kimondatik, hogy oda legelőbér ezer

darab] juh bocsátható be, és pedig azon feltétel alatt, hogy itt a legeltetés csupán a földnek javítása szempontból engedélyeztetvén, ezen a területen a tulajdonosok juhukat a máti biztos által kijelölt területen tartanak megjelölt és taksárokban is szorosan a máti biztos utasításai szerint eljárnak. A legeltetésre kijelölt terület határait különben megrendőri kihágás terhe alatt átélpni nem szabad, és ezen tilalom megtartásáért az ilető juhartó gazdák személyesen felelőssé tetének és pedig azon megjelölésével, hogy a tilalmas területen minden egyes darab juhartó 2, azaz Kettő korona büntetésépség fog rajtuk behajtatni. Utasítatik a számvevői hivatal, hogy a háttö czédulákat a legelőbérnek előleges befizetése mellett szokásos módon adja ki. A legelőre való behajtás csupán a háttö czédulákna' máti biztos hivatalnál felmutatása után engedtetik meg.

— **A Debreczeni heti állatvásárok.** A kedvező őszi időjárás visszatartotta a gazdákat, hogy állatjaját a piacra hozzák. Mig a takarmányhiány féleme kísérte a gazdákat, heti vásírjajuk hasonlithatlan nagyob felhajtásnak örvendettek, de most már a kedvezőbb telletési kilátások alatt a felhajtások mindig csökkennek. Juh- és sertésvásár 1904. nov. 7. Kóvér sertésben a felhajtás elég volt a helyi fogyasztás szükségleteinek a fedezésére, mig az idegen velek a szállásokban voltak kénytelenek vásárolni. — Fízettek elsőndű hízott sertésért 110 fill., a többi velt 106—108 fillér között ingadozott. Szállásokban a napi ár 112—113 fill. Sovány sertésben a felhajtás igen kicsi, az összes felhajtott sertések eltek. A sertésvásár igen élénk volt, eltek 975 drb. — Juhvásár: Fölhajtottak körülbelül 3000 drb. végéig jutott. Eladatot 844 drb. Mészárosaink jó részt már fedezték a tél jóvághosó szükségese juhukat és így az erősebb kínálat mellett is nagyrészt eladatlan maradt. — Marha- és lovásár 1904 nov. 8. Fölhajtott 860 drb. szarvasmarha, nagyrészt vágni való művenek állat és tehén. Elkelt 330 drb. Igen jó kereslet volt fejős teheneiben. Ló felhajtás 480 drb. Eladatot 370 drb. — Lovak leginkább olcsó gazdasági lovak kerületke forgalmában. — Forgalmi korlátozás által áll a VI-k állategészségügyi körzet száj- és köröm fájás miatt. Debreczen város területén egyéb forgalmi korlátozás ez idő szerint nincsen.

— **Hegedűs S. és Sándor I. előbb László Albert és Társa.** (Kossuth-utca 11. Zsidóház.) Látvégösségba menő üzletet rendezett be a **Hegedűs S. és Sándor I.** czégg a Kossuth-utcai Zsidó-ház földszintjén. A művészet és tudománykedvelő ember mindaz feltalálja ezen üzletben, ami a szép érzéket, tudványját betöltheti. Pazar fényvel van az üzlet berendezve, a bel- és külföldi irodalom minden jeles műve megszerzésre a könyves-polcokról. A czég nagy áldozatokkal hozott, midőn lehetővé teszi mindazon irodalmi művek megszerzését, melyeket azelőtt csak hosszas utazjárás és fáradozás után szerzhettünk meg. Ugyanitt az irodalom, tudomány és művészet barátai megszerzhetik mindama műveket, melyeket a budapesti és külföldi könyvkereskedők utazói ajánlanak, késpenzéért épp úgy, mint könnyen teljesíthető részletfizetések fejében. Emelget ajánljuk ezt a megbízható, intelligens czéget olvasóink figyelmébe.

Szerkesztői üzenetek.

Dr. B. P., helyben. Kérjük a cikkely folytatásáig beküldeni.

K. L., helyben. Tengernok ember van olyan, aki úgy borsó és annyig cselekszik. Azért tehát mi se időtünk meg azon a szeretőnk kiróhadásán. Gombostűkkel szereljük ki könyv, meggyőzően írni nehezebb. Sorait közzéjük, cikkelyét jövő számbunkban felhasználjuk.

Cz. J., Jászberény. Magánlevélben feleltünk, a cikkelyt tessék beküldeni.

B. S., Jászberény. Szívesen vennék közigazgatási tapasztalataidról valamely cikkelyt.

Calamus dr. Vettük, közöljük, köszönjük.

Panaszos. Névtelen levelekre nem válaszolunk s ha mégis kivételt tesszük e rovaton önnel, ezt tulajdonítsa annak, hogy elismerjük igazát. Egyelőre csak az illetőknek mondunk el panaszát, de ha ez ismétlődik, forduljon bizalommal az illető ügyosztály fejéhez, ki igazságos, kegyélem ember és osztályán nem téri a felekkol való udvarlatlan bánásmódot.

Kritikus. Felőlös szerkesztőnket sziveskedjük hivatalában, a délutáni órák alatt meglátogatni. A küldött kéziratot addig megőrizük.

Lám Sándor, Debreczen, Piac- és Hatvan-utca sarkán. Ajánlja gazdagon berendezett lámparaktárát u. m.: asztali lámpákat, bronz- és nickel talppal, függőlámpák, ebéllő, salon- és halószobák részére gyári árban.

Angol plaidek és tarakók, svéd borkabátok Borsos Katánál.

Uri divat, kalap és fehérmű üzlet Békés Lajos Debreczen, Piac-u. 44. dr. Ujfaluassy-ház. Angol női bluzokat, férfi fehérműveket és kelenygeket mérték szerint a legszebb kivitelben készít.

≡ Pongrácz Géza ≡

papír gyáraktárában DEBRECZEN, „Bika-”

szálló mellett:

legdivatosabb dobozos levél-papírok, vízfestészeti virág- és tájkép minták, legújabb francia sportképek, dr. Schönfeld-féle olajfestékek és vásznak; angol, svéd és solingeni zsebkések; helybeli és alkalmi képes levelezőlapok egyedüli nagy választékban.

60 krajczár

egy liter legfinomabb

anthracen-t. n. l.

Piacz-utca 12.

(Stenczinger-ház)

a papírkereskedésben.

Üzlet áthelyezés.

Tisztelt vevőink és a t. közönség szives tudomására hozzuk, hogy

könyv-, papír- és zeneműkereskedésünket

a modern igényeknek megfelelően, tetemesen megnagyobbítva, a Kossuth-utca 11. számú házába (Zádor-ház) egyenesen a czébra átalakított főnyes helyiségbe helyezzük át.

Ezen üzlethelyiségünk megtekintésére — mely csaknem látványosság számba megy — tisztelettel kérjük fel tiszelt vevőinket

Kiváló tisztelettel

Hegedüs S. és Sándor I.

előbb László Albert és Társa

Debreczenben, Kossuth-utca 11. szám alatt.

A főpiaci üzlethelyiségünk kiadó. 5-1

TELEFON 308.

MELOCCO PÉTER

TELEFON 308.

GYÓR. BUDAPEST. DEBRECZEN.

Képviselet: Debreczen és Hajdúnygye részére: **LUKÁCS VILMOSNÁL, Hatvan-utca 5.**

Mérványozóaklap.
Műkő- és Czeméntárgyár.
Beton és vasbeton.
Építési vállalat.
Átereszek készítése.

Szabadalmazott géppel gyártott **kar-**
mantyus és **eszmöszbít** Cze-
mentesítővek, Csatornázás.
Beton és Gránitto Ferrazo burkoló
munkák.

Lukács Vilmosnál kaphatók rendkívül olcsó áron

a **JOHN-féle kéménytoldó,**

mely minden kémény huzatát megjavítja, füstaklatást megszüntet.

Felhívás.

A Debreczeni Kölcsönös-Segélyező-Egylet

mint korlátolt felelősséggel alakult szövetkezet, alapszabályai értelmében

1905 január hó 1-én nyitja meg a XXII-ik évtársulatot.

A szövetkezet czélja, hogy tagjainak olcsó és a heti befizetésekkel könnyen törleszhető kölcsönöket nyújtson, továbbá, hogy apró kötelező betétekkel a takarékoságra még a szegényebbeknek is alkalmas szolgáltatáson.

Törzsbetét tőkénk közel 5 millió koronát tesz, melyet tagjainkál kölcsönökben helyeztünk el.

Egyletünknek jelenleg 8200 tagja van, akik 12,000 betéti könyveskével 75,000 törzsbetétet fizetnek.

Minden belépő aláírásával kötelezi magát, hogy a jegyzett törzsbetétet hatenként, vagy előre több hétre pontosan befizeti.

Egy törzsbetét 40 fillér (20 krajczár) heti befizetésre köteles.

Egy-egy évtársulat 6 évre alakul, melynek leteltével az évtársulat felszámol és minden tag befizetett összegén kívül a hat

évi haszonrezüményből törzsbeteteinek arányában nek is részet megkapja és így az élvezett kölcsön után fizetett kamatainak nagy része is visszatér. — A felszámolásnál mutatkozott haszonrezümény mindenkor a befizetett összeg 6%, kamatos-kamatjának felel meg, noha kölcsönök után 6¹/₂-os kamatot számítunk.

A szövetkezet egyenlő jogú tagja az is, ki egy vagy több üzlettrész fizetésére kötelezi magát. Egy üzlettrész értéke 120 korona, mely havonként 5 koronára, vagy tetszés szerinti nagyobb részletekben is befizethető.

Tagjaink kényelmére 1905 január hó 1-től kamatelszámolási kölcsönöket folyósítunk, a tag külön kamatot nem fizet, kölcsönét kamatvétel nélkül kapja és az esedékes kamat a heti befizetésekkel számolhatik el. 100 korona kölcsön 6 év alatt kamattal együtt heti 40 fillér fizetéssel törleszhető. — Előrendű bekezelesek mellett ugyanezen alapon 12 év alatti visszatérésre is adunk kölcsönöket. 1000 korona heti 2 korona 40 fillér fizetése mellett törleszhető, a végelszámolásnál a tag javára mutatkozó összeg, mely betéteknél körülbelül 4—5 korona lehet, részére kifizetetik. — Minden tag a belépéskor, minden egyes törzsbetét vagy üzlettrész után egyzerszemenként 40 fillér (20 krajczár) beírásait díjat fizet, mely a tartalékok gyarapítására fordítatik. A vesztéses tartalék- és nyugdíjalap összege már 135,000 koronát tesz. — A XVI-ik, vagyis 1899-iki évtársulat végleges elszámolás és kifizetése 1905. évi február hó végén történik. — Vidéki tagoknak díjmentesen adunk postatakarékpénztári befizetési lapokat. — Debreczen, 1904 november hóban.

Fenyéri Zádor Lajos, elnök.

Dr. Szántó Samuel, gazdaság.

Uj tagok már most felvétetnek az egylet helyiségében

(Zádor Lajos ur házában Kossuth-utca 11-ik szám udvari karszfépülete első emeletén).

Heti befizetések a jövő évre már most elfogadtatnak.

MIHALOVITS J.

Ha gyermekével csakmájból akar szedtetni, esszeve be vesd a Mihalovits-féle izetlen és szagtalan

csukamájolajat.

melyet a gyermekek szívesen vesznek be, miután annak semmi kellemetlen íze, sem szaga sincsen. 1 üveg ára 1 korona 20 fillér.

Kapható:

MIHALOVITS J. a „Kigyó”-hoz
sz. gyógyszerüzében Debreczen,
Fővár, a Városházai szombán.



Porcellán kályhák budweissi és honi gyártmányokban.

Cserőpkályhák átrakásánál a fűtőképesség tetemes emelésére és a lakás gyors felmelegítésére a feltűnést keltő új találmányu multiplikátor betéttel felelősség mellett ajánlom.

Meidingi rendszerű, valamint multiplikátor-betéttü köpenyes kályhák, acél és zománczott köpenyyel.

Konyhák, magyar tornyos és francia rendszerben, valamint porcellán burkolatban.

Fürdőkádak horganylemezből, festve és fűtőkészülékek, valamint porcellán burkolattal.

Vas- és rézbutorok legnagyobb raktára.

Legolcsóbb bevásárlási forrás.

Tóth Gyula Debreczen, Piacz-u. 20., 27.

Az üzlet teljes feloszlata miatt hatóságilag engedélyezett

Végkiárulás!!

SZIFFT ALADÁR

Piacz-utca 24. sz.

Schroll-féle chiffonok és vásznak, női és férfi fehérnemű és téli alsó ruhák, női ruhaszövetek és posztók, téli fej- és nagykendők, asztalmenüek és ágyceritők, batizatok, cartonok, zefírek, czérna pique és velour barcetek, selyem kendők, esernyők és fűzők, kesztyűk, harisnyák és kötények, bélesek és rövidárúk stb.

Az összes raktáron levő áruk gyári áron alul végkiárusittatnak.

Az árúraktár berendezéssel együtt eladó. — Az üzlet-helyiség kiadó.

SZIFFT ALADAR,

Piacz utca 24. szám.

Ruhafestő

és vegyszeti tisztító intézet

HABÉCZY ANTAL

DEBRECZEN,

Széchenyi-utca 42-ik sz.

Telefon 323.

Fehérnemű
Gőzmosoda!!!



A gázkandallóval
való fűtés

a legszebb,
legbiztosabb,
és legjobban
szabályozható

nem füstöl, nem kormoz, nem
szemetel, nem rongja a levegőt,

díszíti a lakást,

nem drágább a fa-
tüzelésnél.

Berendezése megrendelhető a
légszuszgyárnál.



Őszi és téli divatujdonságok legnagyobb választékban, legolcsóbban Hajdu-és Biharmegye elismert legnagyobb

női- és leány-felöltők, kalapok áruházában

RÓZSA LAJOS

Debreczen, Kistemplom-bazár szerezhető be.

1904-re.

1904-re.